

הסיבות לקשיי למידה

מדריך להורים ולמטפלים

מכון הנדל

במדריך זה, המונח "הורה" מתייחס להורים, למטפלים, למחנכים ולכל מי שעובד עם ילדים. המונחים "ילד" ו"ילדים" מייצגים ילדים בכל הגילים.

הקדמה

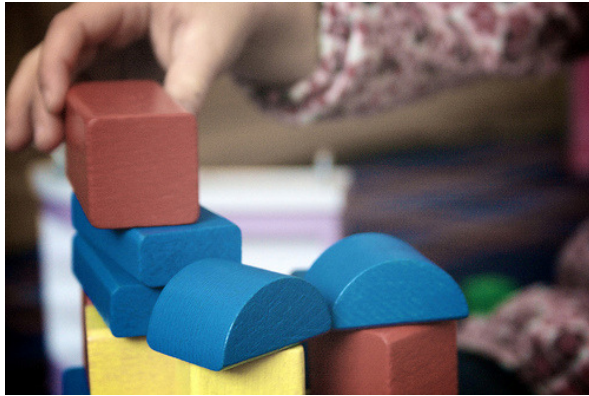

Image by Sarah and Mike Probably on Flickr.com

הרבה ידוע על ההתפתחות הגופנית של ילדים, ונוח לנו להשתמש באבני-דרך התפתחותיות כמו הצעדים הראשונים והמילים הראשונות כדי להעריך את התקדמותו של ילד. אנו בוחנים ומעריכים את התקדמות הילד בלימודים לפעמים עוד לפני גיל בית הספר. התחלנו אפילו להכיר בחשיבות בריאותם הנפשית של ילדים. אם נביא בחשבון עד כמה אנחנו יודעים על ילדים והתפתחותם, קשה להבין מדיע ילדים רבים כל כך מתקשים בלמידה או בהתנהגות.

לכל הילדים יש פוטנציאל ללמוד. האפשרויות אינן מוגבלות. כשם שבהתפתחות הגופנית של הילד, הזחילה בונה את הבסיס להליכה, כך ישנן אבני בניין - מערכות נזיר-התפתחותיות – שסוללות את הדרך ללמידה אקדמית, חברתית והתנהגותית. תוך למידה על המערכות הנזיר-התפתחותיות שנדון בהן כאן, תוכלו לראות שאצל חלק מהילדים המערכות האלה חלשות, ושעד שנחזק אותן, הילדים האלה פשוט נאלצים לעבוד יותר קשה.

כל מערכת נזיר-התפתחותית אמורה:

- לתפקד
- להיות מסוגלת לעבוד עם מערכות אחרות
- לעבוד ברצף נכון
- לא להפריע למערכות אחרות לתפקד

כל זה אולי נשמע די קשה לפיענוח, אך למעשה, ילדים מספקים לנו רמזים כל הזמן. ההתנהגויות שלהם ותגובותיהם ללמידה הן תוצאה של הניסיון שמנסות מערכותיהם ללמד אותנו מה בעצם קורה. כשמתחילים להבין איך לראות בעיניים אחרות את ההתנהגויות ואת התגובות האלה, אפשר להתחיל להבין איך לשפר את העזרה שנותנים לילד.

ייתכן שתזהו את ילדכם, או ילד שאתם מכירים, בתיאורים שלהלן. גישת הנדל סיפקה לאלפי אנשים את הכלים שנדרשו להם כדי לחזק מערכות נזיר-התפתחותיות חלשות, ובכך פתחה דלתות להצלחה בלימודים, בשיפור הזיכרון, ביכולת הריכוז, ביכולת האירגון ובהתנהגות חברתית.

חוברת זו אינה יכולה לתת הסבר מקיף לכל המערכות הנזיר-התפתחותיות. היא רק מאפשרת היכרות שטחית עם דרך אחרת להבין התנהגות ותגובות של ילדים. כשתקראו כל חלק, ייתכן שתשאלו את עצמכם אם יש לכם מקום לדאגה לגבי ילדכם או ילד שאתם מכירים. אם התנהגויות מסוימות מפריעות לחיי היום-יום, הגיע הזמן לחפש עזרה.

המערכת הוסיבולרית

האוזן הפנימית, מקום משכנה של המערכת הוסיבולרית, אחראית לא רק ליכולתנו לשמוע, אלא גם ליכולת לעבד מידע על התנועה, כוח הכבידה, שיווי המשקל ומקומו בחלל. המערכת הוסיבולרית היא בסיס למערכות נוירו-התפתחותיות רבות אחרות, ולפיכך, חולשה בתפקוד המערכת הזאת יכולה לגרום לקשיים כלליים, לרבות בעיות ברצף השמיעתי, קשיים בקריאה ותחושת בחילה בתנועה.

סימנים שעשויים לרמוז על חולשת המערכת הוסיבולרית:

Image by IAdina on flickr.com

- התנועות והתנוודות מופרזות
- הימנעות מנדנדות, סחרחרות ומתקני לונה פארק
- התבוננות אובססיבית בעצמים מסתובבים, או הסתובבות עצמית יתרה
- סחרחרות או בחילה בעקבות התבוננות בעצמים נעים
- דיווח שמעולם לא הרגישו סחרחרות או בחילה בעיות בוורטיגו ובשיווי המשקל
- קושי בהליכה על משטח לא אחיד
- מחלת ים
- רתיעה מסביבה צפופה או רועשת
- עיכוב בפיתוח שפה (הבנה ודיבור)
- קשיים בקריאה
- בעיות בשמיעה
- קושי בכתיבת כתב מחובר (באנגלית)
- כיסוי האוזניים בידיים
- צורך בחזרה על מילים או על משפטים
- אי יכולת להבין מילים
- קושי לשנות את עוצמת קול הדיבור
- רתיעה ממוזיקה
- הימנעות מלעיסה
- אי יכולת להירדם או להמשיך לישון
- כשיש רעש כלשהו, או מה שנשמע לרוב האנשים כהיעדר כל רעש

Image by Sizumaru on flickr.com

מערכת הראייה

הכול מכירים בחשיבותה של הראייה ללמידה ולהתנהגות, וחדות הראייה של ילדים נבדקת בסדירות. אך מערכת ראייה תקינה היא הרבה יותר מראיית 6/6. יכולתן של העיניים לפעול יחד כדי להתמקד בנקודה אחת ולנוע בצורה זורמת על שורת דפוס חיונית להצלחה בלימודים.

Image by SiSter PhotograPhy on flickr.com

סימנים שעשויים לרמוז על חולשת מערכת הראייה:

- כאב, דמעות ואי-נוחות כתוצאה ממשימות שקשורות בראייה
- אי-יכולת לקרוא מבלי לאבד את המקום
- שפשוף העיניים אחרי שימוש בהן
- כאבי ראש תכופים אחרי עבודת ראייה
- כאבי בטן תכופים אחרי פעילות שקשורה בראייה
- קושי בהעתקה מהלוח
- דילוג על מילים בזמן הקריאה
- החלפת אותיות או מילים בזמן הקריאה
- רגישות יתר לאור
- קושי בתפיסה תלת-מימדית
- חוסר ביטחון בירידה במדרגות
- תיאום מוגבל בין העיניים לבין הידיים
- קושי בשמירת קשר עין

מערכת חוש המגע

Image by the Gearys on flickr.com

הביטו בגוף האדם וראו עד כמה הוא מכוסה בעור. לחוש המגע יש תפקיד חשוב ביכולתנו להבין את עצמנו ואת האופן בו אנו מגיבים על העולם סביבנו. תיפקוד כושל של מערכת חוש המגע יכול להוביל לבעיות בכתיבה, ברחצה וסירוק, ובהתנהגות חברתית.

סימנים שעשויים לרמוז על חולשה במערכת חוש המגע:

- רגישות קיצונית לדגדוג
- אי-נוחות רבה עקב תחושה של דביקות, לכלוך, חול וכדומה
- חוסר מודעות לדביקות, לכלוך, חול וכדומה
- הסתייגות ממגע שמיועד להובלה (כשמישהו אוחז ביד הילד או מוביל אותו בעדינות תוך כדי מגע בגבו)
- נטייה מופרזת לגעת באנשים או בחפצים
- אחיזת עיפרון יוצאת דופן (לדוגמה, כשקצה האגודל לא נוגע בעיפרון)
- רגישות לבדים סינטטיים או הימנעות מהם
- הימנעות ממגע (בידיים או בפה) בכל דבר עיסתי או שמנוני, או בכל דבר שיש בו תערובת של מרקמים
- אי-יכולת לסבול תספורות, סירוק והברשת השיער, רחיצת הפנים, קיצוץ ציפורניים
- תגובה חריגה לקרם גוף או לקרם ידיים
- אי-יכולת לסבול גרביים עם תפרים, חוטים מדולדלים, גומי אלסטי רופף
- צורך להסיר תגיות מבגדים
- אי-יכולת לישון עם סדין עליון, או עם סדין עליון שאינו מתוח אל מתחת למזרון
- רגישות לגומי סביב המותניים, לחגורות או לבגדים נוקשים או מעומלנים

תחושת הגוף בחלל

תחושת הגוף בחלל היא תחושה בלתי מודעת. אם המוח מקבל מידע לא מדויק מהגוף על מיקומו בחלל, נוכל לראות קשיים ביכולת לישון, לשים לב, ולהתנהג בחברה.

סימנים שעשויים לרמוז על חולשה במערכת תחושת הגוף בחלל:

Image by McBeth on flickr.com

- צורך בחיבוק, עיסוף וכרבול
- צורך חריג להיות במגע פיזי עם מישהו אחר, היצמדות
- התנהגות היסטורית בעת חפיפת ראש או כשמעבירים את החולצה מעל לראש
- הימנעות מפעילות שדורשת עצימת עיניים (כמו משחק הצמדת הזנב לתמונת החמור)
- אי-נוחות או בלבול (חוסר אוריינטציה) במקלחת
- קושי להירדם או להישאר ישן
- סהרוריות
- נפילה מהמיטה
- תחושה שהגוף צף באוויר
- שינה חסרת מנוחה באופן קיצוני
- קושי לקום מהמיטה אחרי שינה (כמו בובה שחוטיה נחתכו)
- צורך באור לילה כדי לישון (פחד מחושך)
- הימנעות מספורט קבוצתי
- הימנעות מקהל צפוף
- גמלוניות, היתקלות בחפצים, מעידות
- קושי בתפיסת מונחים מתמטיים
- התנהגות שמועדת לתאונות
- חוסר ביטחון בעלייה במדרגות
- צורך בשמיכות כבדות או בבגדים או בתרמיל גב כדי להרגיש "מקורקע"
- העדפה ומיומנות רבה יותר בשחייה מאשר בסוגי ספורט אחרים

קינסתזיה

קינסתזיה היא תחושת התנועה של הגוף. הצלחתו של ילד בפעילויות כמו רכיבה באופניים או כתיבה תלויה חלקית ב"זיכרון השרירים" של התנועה.

סימנים העשויים לרמוז על חולשה של זיכרון השרירים:

- אי-יכולת לשוחח תוך כדי הליכה
- גמלוניות בשימוש בכלי אוכל (סכין, מזלג, כף)
- קושי בביטוי רעיונות בכתב
- ביטוי איטי של מילים או של רעיונות
- גמלוניות בהתלבשות ובטיפול בגוף (כמו סירוק, צחצוח שיניים)
- קושי בפיתוח מהירות בהדפסה על מקלדת
- קושי בהתלבשות וכדומה בחושך או בעיניים עצומות

Image by Oddharmonic on flickr.com

בידול (דיפרנציאציה)

בידול הוא היכולת להניע חלק אחד של הגוף מבלי להניע בלי כוונה חלקים אחרים. כדי לקרוא יש צורך להניע את העיניים מבלי להזיז את הראש. כדי לכתוב צריך להניע כל אצבע ואצבע בנפרד. דיפרנציאציה נדרשת גם כדי לקבוע סדר חשיבויות וכדי להתמקד במשימה שעלינו לבצע.

סימנים העשויים לרמוז על חולשה בבידול:

Image by abbamouse on flickr.com

- הפלת חפצים מעל השולחן
- תגובת בהלה שכל הגוף משתתף בה
- תנועת גוף לא רצונית המתפרשת לעתים קרובות על ידי אחרים כהתנהגות שלילית בזמן עמידה בתור, ישיבה במעגל בבית הספר או בגן, וכדומה
- תנועה לא רצונית של הראש או של הלסת כשהעיניים עוקבות אחרי אובייקט זז
- כשיד אחת מופעלת, השנייה זזה בתנועה לא רצונית
- תנועה לא רצונית של הרגליים כשיד אחת מופעלת
- טיקים שמפעילים לא רק את העיניים
- קושי בהפרדה בין האצבעות לצורך קואורדינציה עדינה
- תנועה של הלשון ו/או הפה בזמן התרכזות
-

אינטגרציה בין שתי המיספרות המוח

קשיים רבים בלימודים, בהתנהגות ובחברה מצביעים על תקשורת לקויה בין שני חצאי המוח, היות ששני הצדדים נדרשים לשתף פעולה על מנת שנוכל לשלב היגיון עם רגש ופרטים עם התמונה הכוללת, ועל מנת שנוכל להגיע ליכולת אופטימלית בלימודים ובשימוש בשפה.

סימנים שעשויים לרמוז על חולשה באינטגרציה בין שתי המיספירות:

- עיכוב בפיתוח השפה
- קושי בהבנת הוראות
- קושי במציאת המילה המתאימה
- קשיים ניכרים בקריאה

Image by Vistavision on flickr.com

- קושי בקשירת שרוכי נעליים
- קושי בהתלבשות (לדוגמה, הילד מכניס את שתי הרגליים לאותו מכנס, או צריך עזרה בהכנסת הזרועות לשרוולים)
- קושי בלימוד שחייה או דיווש באופניים
- קושי ביכולת אירגון
- קושי בהבנת מושג כמו תוצאות או סיבה ומסובב

חוברת זו נכתבה על ידי ג'ודית בלוסטון, מייסדת שיטת הנדל, ותורגמה על ידי דרור שניידר, מטפלת ומדריכה בשיטה, עם רשות ממכון הנדל. כל הזכויות שמורות

מכון הנדל:

The HANDLE® Institute

www.handle.org

דרור שניידר

www.handlebythebay.com

dror@handlebythebay.com

